

KÖNYVISMERTETÉS

MIHÁLYI Péter

A MAGYAR PRIVATIZÁCIÓ KRÓNIKÁJA 1989–1997

Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest,
1998. 458 p.

A privatizáció a hazai rendszerváltás meghatározó jelensége, hiszen az átalakulás fontos célkitűzése, hogy a nemzetgazdaságban visszaszoruljon az állami tulajdon és teret nyerjen a magántulajdon. Rendkívül összetett – számos politikai, jogi, közgazdasági és számviteli problémát felvető – folyamat. Így nem csoda, hogy a közérdeklődés előtérbe került. Szép számmal akadtak bírálói, ellenzői: a megoldások sokszor indulatokat felkavaró éles vitákat s nemegyszer téves információkon alapuló véleményeket váltottak ki. Voltak és vannak, akik helyeslik az állami tulajdon magánosítását, mások azonban egyenesen a közvagyon elherdálásáról beszélnek, visszaéléseket és korrupciót hangoztatnak vele kapcsolatban. Ezért – számos privatizáció lebonyolítását jogellenesnek tartva – a felelősségrevonás elrendelését is hangoztatják.

A közvélemény egyértelmű választ szeretne kapni a privatizáció végrehajtását érintő kérdésekre. Mihályi Péter, a könyv szerzője éveken át tevékenyen részt vett a privatizációs folyamat irányításában, s így közelről szemtanúja volt az eseményeknek. 1993 és 1995 között tanácsadóként, tisztségviselőként és a Privatizációs Kormánybiztos helyetteseként vállalt szerepet a magyarországi privatizáció lebonyolításában. Könyvében tehát hitelesen tájékoztatja olvasóit az eddig megvalósult privatizációk végrehajtásának menetéről, eseményeiről. Részletesen elemzi a rendszerváltás és a privatizáció összefü-

géseit, táblázatokon szemlélteti a privatizálható vagyon részarányát a nemzeti vagyonban, s rámutat a számviteli előírások szerepére a privatizált vagyon értékelésénél.

A szerző kifejti a privatizáció folyamatának célkitűzéseit, ismerteti a vele kapcsolatos jogi szabályokat, foglalkozik a privatizáció intézményeinek működésével, az alkalmazotti tulajdonszerzés arányaival, az eladott vállalatokkal, a privatizációs bevételek és ráfordítások összességével, a bevételek szétozásával és még sok más kérdéssel...

A privatizáció jogi keretei közt szó van a kárptlási jegyek privatizációs felhasználásáról s a folyamat máig tartó elhúzódsáról. A továbbiakban olvashatunk a tulajdonváltással járó társadalmi változásokról, a privatizációs hitelről és lízingről, a részvényértékesítésről, valamint a tőzsdei privatizációról – ténylegesen megtörtént esetek bemutatásán keresztül is.

A szerző megismerteti az állam privatizációs és vagyonkezelő intézményeivel, az Állami Vagyonügynökség (ÁVÜ) megalakulásával, szervezetével, privatizációs programjaival, döntési mechanizmusaival. Megtudjuk a könyvből, hogy milyen okok játszottak közre az ÁVÜ-ből kiszakadt Állami Vagyonkezelő Rt. (ÁV Rt.) létrejöttében, s az miért részvénytársasági formában alakult meg. Összehasonlítást találunk a két intézmény szervezeti felépítése, működése között, megismerjük konfliktusaik kiváltó okait.

Az 1994 nyarán hivatalba lépett kormány megszüntette az ÁVÜ és az ÁV Rt. párhuzamos működését, s 1995 június 17-én jóváhagyta az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rész-

vénytársaság (ÁPV Rt.) alapító okiratát. Miért volt szükség új törvényre és stratégiára? A szerző ezzel a kérdéssel kapcsolatban kifejti, hogy a kormány ki akarta küszöbölni a privatizációra vonatkozó elvi vitákat, s a privatizációs kérdések két szervezettel való egyeztetését. Megismerjük az új szervezet tőkeszerkezetének összetevőit, a működését szabályozó törvényeket és rendeleteket, a végbement személyi változásokat.

Az alkalmazotti tulajdonszerzés lehetőségei közt szó van az MRP (Munkavállalói Részvénytulajdonosi Program) keretében, valamint a vezetői kivásárlás (MBO) során végbement vagyonszerzésekről, és a települési önkormányzatok rész tulajdonossá válására irányuló törekvéseiről. A továbbiakban képet kapunk a MALÉV, a MOL, a villamosenergia-ipar, a gázszolgáltató társaságok, a pénzügyi szektor végrehajtott és az Antenna Hungária sikertelen privatizációjáról. A szerző részletesen foglalkozik a privatizációban állandóan jelen levő elvi kérdésekkel is. Így – többek között – a politikai és közgazdasági érvekkel, a privatizáció határaival, sebességével és ellentmondásaival, a verseny tisztaságával, a kötelezettségvállalásokkal, a külföldieknek a privatizációban való részvételével, az Országgyűlés és a pártok felelősségével stb.

Olvashatunk a könyvben a tanácsadói közreműködésről, a privatizáció előtti vagyonértékelésről, a nyilvánosság és az ellenőrzés szerepéről. Táblázatok szemléltetik a könyvszakértők és a vállalatok kapcsolatát, a befektetési bankokat, a tanácsadó és brókercegeket. Végül a privatizációs bevételek nagyságáról és felhasználásáról, a magánszektorban a nem-

zetgazdaságban elfoglalt helyéről, arányáról, valamint a privatizáció értékeléséről számol be a szerző. Kifejti, hogy a magyar gazdasági vezetés számára a gyorsütemű privatizációnak nem volt alternatívája. A magyar vállalatok nagyjából megfelelő kezekbe kerültek; a privatizáció számottevően javított az ország gazdasági helyzetén. Az egymást követő kormányok elhibázott lépései ellenére is a privatizáció módszerei helyesnek mondhatók. A nagyvállalkozóktulajdonosok mellett megjelent egy nagyszámú menedzseri középvezetői réteg, melynek vagyoni pozíciója sokkal kedvezőbb, mint a rendszerváltás előtt volt. „A privatizációnak köszönhetően szintén százezres nagyságrendű az a kisvállalkozó-szolgáltató réteg, amely közvetlenül szolgálja a lakosságot, a vállalati szféra és az államigazgatás fizetőképes részét. Mindez együttvéve elégséges alapot tűnik a polgári középosztály kialakulásához. Ez volt a cél.”

A könyv Függelékében részletes Irodalomjegyzék, Tárgy-, Cég- és Névmutató található. Egészében hasznos tájékoztatást jelent a rendszerváltás igen fontos jelenségéről Mihályi Péter munkája. A felvetett gazdálkodási és jogi problémák miatt a közgazdasági és jogi oktatásban is jól felhasználható.

R. I.

A „túlzott központosítástól“ az átmenet stratégiájáig

– Tanulmányok Kornai Jánosnak –
Szerkesztette: GÁCS János
és KÖLLŐ János

Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó,
Budapest, 1998. 504 p.

Kornai János a Magyar Tudományos Akadémia tagja, az amerikai Harvard egyetem professzora, több külföldi akadémia választotta tagjává és sok helyen működött vendégprofesszorként. Ezért és más nemzetközi kap-

csolatai révén külföldön kétségtelenül a legismertebb magyar közgazdászok közé tartozik. A közgazdasági elmélet, a matematikai közgazdaságtan és a közgazdasági szakirodalom területén szerteágazó munkásságot fejtett és fejt ki. Könyveit számos nyelvre lefordították. Tanítványai, szerzőtársai, kutatásainak munkatársai tiszteletére hetvenedik születésnapjára tanulmánykötetet állítottak össze.

Kornai János egész munkássága, sokoldalú kutatásai a társadalom, a gazdaság bonyolult belső összefüggéseinek, rendszerének tudományos feltárására irányulnak és a magyar gazdasághoz kötődnek. A tanulmányok közvetlenül kapcsolódnak valamely általa elemzett témakörhöz, megállapításaival, tételeivel foglalkoznak, túlnyomóan az átmenet és a kialakulóban levő piacgazdaság problémáit vizsgálják. A kötet 34 szerzője közt egyaránt találunk egyetemi tanárokat, banki szakembereket, közgazdasági kutatókat, minisztériumi tisztségviselőket. Több tanulmányuk most jelenik meg első alkalommal.

Először a matematikai elemzés módszereiről, a modellek közgazdasági szerepéről és a döntéseknél való felhasználásáról olvashatunk a tanulmánykötetben. A szocialista gazdaság jellemzőivel, az átalakulás előtti munkáltatói magatartással foglalkozó tanulmányokat a vállalatok helyzetében bekövetkezett változások bemutatását célzó írások követik a könyvben. A szerzők (Voszka Éva, Chikán Attila, Gács János) nem felelnek meg a rendszerváltozás idején az átalakuló gazdaságok előtt álló problémák ismertetéséről sem. A stabilizációval, privatizációval és inflációval foglalkozó írásokból (Várhegyi Éva, Mihályi Péter, Pete Péter) a monetáris politika irányvonaláról, a privatizációs bevételekről és kiadá-

sokról, a szabályozásnak a pénzügyi rendszerben betöltött szerepéről, valamint az inflációs folyamat jellemzőiről tájékozódhatunk.

Az egyik tanulmány (Hárs Ágnes) a migrációs, a munkaerőpiac és a szabályozás összefüggéseit, egy másik (Rimler Judit) pedig a munkanélküliségnek a termelékenységre gyakorolt hatását tárgyalja az átmeneti időszakban. Olvashatunk tanulmányokat az átalakuló-átmeneti gazdaság pénzügyi problémáiról (Csontos László–Tóth István György), a hazai nyugdíjreform-vitákról (Urban László), az egyéni és társas kisvállalkozásoknak az állammal szemben elfoglalt álláspontjáról (Barát Mária), sőt a magyar autópiacon lezajlott átalakulási folyamatnak a fogyasztókra gyakorolt hatásáról is (Kapitány Zsuzsa).

A kötet valamennyi tanulmánya közvetlenül kapcsolódik a Kornai János által felvetett és behatóan vizsgált témakörökhöz, elsősorban az átmenet és a kialakulóban levő piacgazdaság időszerű kérdéseire. A könyv VII. fejezetében – körkérdésre válaszolva – a hazai gazdaságpolitikában szerepet játszó gazdasági szakemberek (Bod Péter Ákos, Hetényi István, Mihályi Péter és mások) véleményét ismerjük meg a kései szocializmus és az átalakulás problémáiról, dilemmáiról. A válaszokból az is kiolvasható, hogy az elmúlt évtizedekben milyen mértékben hatottak a döntéshozókra a most hetven éves Kornai János gondolatai, megállapításai és javaslatok. A vélemények az átmenet stratégiájának a Kornai által vizsgált problémákra vonatkozó állásfoglalásait is tükrözik.

A tanulmánykötet végén Kornai János magyar és angol nyelvű könyveinek és egyéb publikációjának időrendi felsorolását találjuk.

Rubóczky István